פרייז 25 גראשען דריטער יאהרגאנג "Należytość pocztowa uiszczono ryczałtem" „RADOMER-KIELCER LEBEN" № 30 (118)

ראדאמער-קעלצער לעבען

היינט 10 זייטען.

אדרעסען:

פון „ראדאמער קעלצער לעבען"

אין ראדאם

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ

Redakcja i Administracja
„Radomer-Kielcer Leben"
Kielce, Staro-Warszawska 34.

אנאנסען פרייזן:

אין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
„ 40 „ אין „ „ „ „
„ 18 „ נאכ'ן „ „
די ערשטע זייט ענטהאלט 8 שפאלטען
אין טעקסט אין לעצטע זייט 4 „

ראדאם פרייטאג י"ב מנחם אב תרפ"ו ◆◆ פאר'ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך ◆◆ 23-go lipca 1926 roku

Głęboko wzruszeni przedwczesną śmiercią ukochanego kolegi b. p.

MARKA TEMERSONA,

wyrażamy stroskanej matce i rodzeństwu współczucie.

WAJL, TAJCHMAN, GOLDBERG, TANDETNIK, HELCMAN.

Zakłady Przemysłowe
Pierwszej Spółki Garbarskiej
„NOWOŚĆ" w Radomiu
Sp. Akc.

Niniejszym komunikują, że bocznica przy ul. Lubelskiej Nr. 100, oraz składy Warrantowe zostały uruchomione.

Przyjmujemy na skład wszelkiego rodzaju towary, jak również załatwiamy wszystkie czynności, związane z ekspedycją w kraju i zagranicę.

Uprzejmie prosimy o skierowywanie do nas towarów, adresując na liście przewozowym: **Bocznica Garbarni „NOWOŚĆ" – Radom.**

Poczta Radom, Lubelska № 100
Telefon № 300.

כשר

פערלאנגט אומעטום
נור

„פאטאקאל"

ווייל „פאטאקאל"
איז די בעסטע און בילינסטע

קאקאס-פוטער

כשר

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" טעאטער.

חברים-טרופע פון יודישען ארטיסטען-פעראיין — ווייטערדיגע גאסטראלען!
מיט'ן אנסאמבל פון: זאריצקא, שפילמאן, סעגאל, מאכאראווסקא.
מענער: פעלד, באלבירסקי, מאכאראווסקי, גוטמאן, שיינער, לאקס.

פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין ראדאם! פרעמיערע!

שבת דעם 24 יולי 8.45 אוונט ווערט געשפילט צום ערשטען מאל דער שלאגער פון ווארשאווער יודישען טעאטער.

שא, שא, די מוהמע גייט

אפערעטע אין 3 אקטען מיט 15 נומערען געזאנג און טאנץ

זונטאג דעם 25-טען יולי 8.45 אוונט ווערט געשפילט די שוין זעהר לאנג נישט געשפילטע מעלאדישע אפערעטע.

„שיר השירים"

אפערעטע אין 4 אקטען פון שאר

דינסטאג דעם 27-טען 8.45 אוונט

פון 60 ביז 2 זל.

די פרוי וואס האט דערהרג'עט

פון 50 ביז 150 נאר 1 פאלקס פארשטעלונג פון 50 ביז 150

מיטוואך דעם 28-טען 8.45 אוונט צום 2-טען מאל די בעליבטע אפערעטע מיט געזאנג און טאנץ.

משה מלמד

בילעטען קען מען פריהער בעקומען אין טראפיק פון ה' ציטערבלאט, לובלינער 9 און אין טאג פון פארשטעלונג ביי דער קאסע פון טעאטער.

געשאפטספיהרער ליטעראטור ספיעלער לאקס רעזשיסער ר. מאכאראווסקי

בעקאנטמאכונג.

די פאפיער-פאבריק „ראדאמיאנקא" דלוגא 15 (פריהער פראנצישעק יאבלאנסקי) איז איבערגעגאנגען אלס אייגענטהום צו

שלמה גאטליעב

די פאבריק ארבייט היינט אויס פון דעסקאלירט וואסער — לעמאניאדא.

די זומער-קאלאניע פון ראדאמער „טאז" אין גארבאטקע

די פערוואלטונג פון דער ראדאמער אבטיילונג פון דער געזעלשאפט „טאז" מאכט בעקאנט, אז דער 3-טער סעזאהן פון דער זומער-קאלאניע פאר שול-קינדער אין גארבאטקע הויבט זיך אן דעם 11 אויגוסט ה. י. איינשרייבען קינדער קען מען ביז דעם 30-טען יולי ה. י. ביים ה' ד"ר פאמראק, לובלינער 58, יעדען טאג פון 5 ביז 6 אוונט.

בעמערקונג! נאך דעם 30-טען יולי וועלען קיינע פערשרייבונגען בעשטימט מעהר נישט פארקומען!

די יודישע דעפּוטאַטען און די פּראָווינץ.

(ספּעציעל צום „ראַדאָמער-קעלצער לעבען“).

דאָס ווייסען שוין אַפילו די ברייטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג: פון אַלע הבטחות, וואָס קאַנדידאַטען אויף דעפּוטאַטען, סענאַטאָרען און אַנ. רעפּרעזענטאַנטען פון די פאָלקס-מאַסען זאָגען צו בעת וואַהלען, מעג מען גאַנץ דרייסט 90 פּראָצ. אַראָבנעמען און אַריינוואַרפען אין וואַסער...

די צוזאָגען פאַר וואַהלען נעמט קיינער נישט ערנסט און די וועקסלען וואָס די פּאַרטיי-פיהרער שטעלען אויס בעת א וואַהל-קאַמפּאַניע, ווייס מען פאַראויס, אַז זיי וועלען מעהרסטענס פּראָטעסטירט ווערען. פּאָליטישע וועקסלען ווערען פון די אויסשטעלער זעהר און זעהר זעלטען געצאָהלט, נאָר אָפט וואַרפען אויף די זשיראַנטען—דאָס הייסט די פּאַרטייען—אַראָפּ פון זיך די התחייבות, וואָס זיי האָבען גענומען פאַר די אויסגעשטעלטע וועקסלען אין מען רעכענט זיך ווענהיג מיט דער שטים און מיט דער דעה פון דעם וועהלער.

אַפילו די בעדערפענישען פון די וועהלער, די נויטען פון די ברייטע מאַסען, וועלכע האָבען זיי געשיקט אין די רעפּרעזענטאַנטיווע אנשטאַלטען -ליגען אָפט אויך אין דער לינקער פּאה ביי אונזערע פאָלקס פערטרעטער נאָך די וואַהלען.

דאָס זעהען מיר ביי אַלע פּאַרטייען און ביי די פאָרשטעהער פון אַלע פעלקער אין אַלע קלאַסען. הויפּטזעכליך ווייזט זיך אָבער אַרויס די גלייכגילטיגקייט און אָפט זאָגאַר איגנאָראַנץ צו די אינטערעסען פון די וועהלער ביי אַזעלכע דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען, וואָס געהערען נישט צו אַ גוט דיסציפּלינירטער פּאַרטיי און האָבען אויף זייערע אונטערגעשריבענע וועקסלען קיין סאָלידע זשירעס באַלד נישט געגעבען. אַזעלכע פאָרשטעהער לאַכען זוך אָפט אויס פון זייערע וועהלער, מאַכען חוזק פון די בעדערפענישען פון די מאַסען און קוקען פון אויבען אַראָב אויף די „שטים פיה“, וואָס האָבען זיי געוועהלט.

אַזוי ווי עס קריסטילט זיך, אַזוי יורעלט זיך. און די דאָזיגע ערשיינונג האָבען מיר אויך אין איהר גאַנצער בולט'קייט אויף דער יודישער גאַס.

כמעט אַלע פאָרשטעהער פון'ם יודישען קאָלאָ, וועלכע זיצען אויף זייערע ווייכע פאָטעלען אין סיים און אין סענאַט און נעמען די גוטע פּענסיעס פאַר זייער „האָראָפּאַשנער“ אַרבייט אין זכות פון דער „יודישער אחדות“, האָבען באַלד אין די ערשטע טעג פערגעסען אין אַלע התחייבותן, וואָס זיי האָבען אויף זיך גענומען בנוגע די יודישע מאַסען און וואָס ווייטער אַזוי שטאַרק צוגעוועהנט געוואָרען צו זייער לאַגע פון „סוווערענען“, אַז זיי מיינען און זענען איבערצייגט, אַז זיי שטעהען נישט בלויז אויסער געזעץ, נאָר זאָגאַר העכער פון דער געזעלשאַפטליכער מיינונג, איסער יעדער געזעלשאַפטליכער קריטיק!

אין אַ גאַנצע רייהע שטעדט, וועלכע איך האָב לעצטענס בעזוכט, האָב איך אויף שריט און טריט געהערט, ווי די באַשטעהער פון פערשידענע געזעלשאַפטליכע קרייזען: סוחרים, קליינהענדלער און בעלי-מלאכות בעקלאָגען זיך אויף די יודישע דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען. אַז מען טהוט גאָרנישט פאַר זיי, אַז מען איגנאָרירט זייערע אינטערעסען.

— מילא, מען טהוט נישט פאַר אונז... מיר פערשטעהען, אַז אין איצטיגען סיים קען מען פאַר יודען קיין סך נישט אויפטוהן... אָבער זיך אינטערעסירען מיט אונזער לאַגע האָבען זיי דאָך געמעגט!... וויפיעל מאָל זענען זיי געקומען אַ קוק טון אויף די ערטער, ווי מיר לעבען און ליידען? קומט אַמאָהל אַ־אַפּ אַ דעפּוטאַט, אַ אגודה'שער, אָדער אַפילו אַ ציוניסטישער, איז עס אין דער מיסיע פון זיין פּאַרטיי, אַפילו די סוחרים-פאַרשטעהער פון קאָלאָ קומען אויך מעהרסטענס נאָר אויף צוזאַמענפאָהרען און אין ענגע פּאַרטייאינטערעסען.

אַט אַזעלכע און ענליכע שטימען, האָב איך געהערט בעזונדערס אין די גרעסערע צענטרען, וואו עס קלאַפּט שטאַרקער דער דופק פון יודיש-געזעלשאַפטליכען לעבען. זעלבסטפערשטענדליך, אַז עס זענען פאַרהאַן גליקליכע שטעדט, וואו עס וואוינען גראַד די דעפּוטאַטען אָדער סענאַטאָרען. אָבער וואָס זאָלען טוהן די שטעדט, וואָס האָבען נישט אַזאַ הצלחה? צי דען האָט נישט ראַדאָם קעלץ, א. א. שטעדט דאָס רעכט צו פאָדערען, אַז דער דעפּוטאַט, פאַר וועלכען זיי האָבען געשטימט, זאָל זיך אַ מאָהל בעווייזען פאַר זיי?

דאָ איז נישט דער אָרט צו אַנאַליזירען די טעטיגקייט פון דער קאָלאָ און צו קריטיקירען איהר טאַקטיק בנוגע פערשידענע פּאָליטישע און ווירטשאַפטליכע פראַגען.

אָבער די טענה פון דער פּראָווינץ וועגען אַ וואַרימערען אינטערעס צו די נויטען און דער לאַגע פון די וועהלער-מאַסען—די דאָזיגע פּרעטענזיע איז דאָך לכל-הדעות אַ בעגרינדעטע און אַ גערעכטע!

די גלייכגילטיגע בעציהונג, די טיילווייזע איגנאָראַנץ צו דער פּראָווינץ מצד די קאָלאָ-הערען איז פשוט אומדערהערט, אַזאַ מין בעציהונג זעט מען ביי קיין שום סיים-פראַקציע נישט... אַלע דעפּוטאַטען בעמיהען זיך וואָס מעהר צו ריידען צו די וועהלער-מאַסען, שטעהען מיט זיי אין אַנ'ענגען קאָנטאַקט, הערען אויס זייערע מיינונגען רעכענען זיך אויך אָפט מיט זייער דעה און שטימונג... און ביי אונז איז הפקר פּעטרישקע!

אונזערע שלוחי-צבור טראַכטען זיך: מיר האָבען דאָך דעם מאַנדאַט, מיר בעקומען דאָך יעדען ערשטען די פּענסיע, וואָס זשע אינטערעסירען אונז די וועהלער, און צוליב וואָס זאָלען מיר זיך מטריח זיין און פאָהרען צו זיי אין זייערע פערוואָרפענע פּראָווינץ שטעדט?

לאַזאַר קאַהאַן.

דער קאָרעספּאָנדענט פון „היינט“ ש. פּיעטרושקאַ, ברענגט אַ גרוס פון די ראַדאָמער אין ארץ-ישראל.

(פון אונזער וואַרשאַווער מיטאַרבייטער).

דער שטענדיגער קאָרעספּאָנדענט פון „היינט“ אין ארץ-ישראל, ה' ש. פּיעטרושקאַ, איז, ווי אייך איז שוין בעקאַנט, צוריקגעקומען קיין וואַרשאַ, וואו ער וועט פערברענגען אַ פּאָר וואָכען.

זייענדיג אין ארץ-ישראל, האָט ער זיך גרינדליך בעקאַנט מיט'ן דאָרטיגען לעבען, געוועזען אין יעדען שטעדטיל, אין יעדען דאָרף און אין יעדער קאָלאָניע, אַזוי, אַז ער נעהערט איצט צו די יחודים, וואָס קען פאַקטיש אינפאָרמירען וועגען אַלץ, וואָס פּאַסירט דאָרטען.

אויסנוצענדיג אַזאַ געלעגענהייט, האָב איך געהאַט מיט איהם אַ געשפּרעך און געבעטען, ער זאָל מיר דערצעהלען נאָר דאָס, וואָס האָט אַ שייכות מיט ראַדאָם, וואָס קען פעראינטערעסירען דעם לעזער פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען“.

כ'האָב איהם געשטעלט פאָלגענדע דריי פראַגען:

1) אין וואָסער מאַטעריעלען מצב געפינען זיך איצט די ראַדאָמער אין ארץ-ישראל?

2) רעכנען זיי אויסצוואַנדערען פון דאָרטען?

3) וואָסער מיינונג האָט מען דאָרט צו די ראַדאָמער מיידלעך, אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם לעצטען אַרויסטריט געגען די פּוילישע פרויען?

און געענטפערט האָט ער מיר גענוי אַלץ, וואָס איך גיב דאָ איבער.

— וואָס אַנבעלאַנגט די מאַטעריעלע לאַגע אין ארץ-ישראל, מוז מען מודה זיין, אַז זי איז נישט אַזאַ גלענצענדע, ווי זי איז געווען מיט אַ יאָהר צוריק, אָבער נישט אַזאַ טראַגישע, ווי אונזערע געגנער בעמיהען זיך צוצופּויקען. אמת, אַז ס'זענען פאַרהאַן אַ פּאָר טויזענד אַרבייטסלאָזע, אָבער קיין גוואַלד איז עס נישט, ווייל אַפילו אין די רייכסטע לענדער גיבט אויך אַרבייטס-לאָזיגקייט.

דער ראַדאָמער עלעמענט, וואָס איז אָנגעקומען קיין ארץ-ישראל איז געווען זעהר אַ גוטער. זיין גוטסקייט איז בעשטאַנען דערין, וואָס ר'איז געווען אַנ'אַרבייטענדער און אַ אידעאַליסטישער. ס'איז אַ פאַקט, וואָס מען מוז מודה

זיין, אז איבעראל האט מען די ראדאמער יונגעלייט שטארק געליבט און מען האט זיי גערן געגעבען ארבייט. ווי מיר איז בעקאנט האט ראדאם שוין דערמיט געליפערט דעם **בעסטען עלעמענט**, וואס — **געקומען קיין ארץ-ישראל** זענען א **קליינער פראצענט** לופט-מענשען און האנדעלס־לייט אין פערגלייך מיט דער **צאהל** לופט-מענשען, וואס זענען געקומען פון אנדערע געגענדען.

פיל ראדאמער האבען זיך דארט זעהר גוט איינגעארדענט. קיין נעמען וויל איך דא, **צוליב** טאקטישע טעמים, נישט אנרופען. גענוג איז בלויז, אז א גרופע ראדאמער יונגעלייט אין דער שפיץ פון ה׳ ניידיק האבען געשאפען א געזעלשאפט צו בויען הייזער און געמאכט זעהר גוט. אמת, אז אצינד זענען די געשעפטען שוואכע, אבער מיט דער צייט וועט זיך אלץ פערבעסערען. איך ווייס פון נאך א סך אינטערנעמונגען פון ראדאמער יונגעלייט וועמען מען האט גערן געגעבען בעשטעלונגען און האבען דאס גלענצענד אויסגעפיהרט.

פערשטעהט זיך, אז די ארבייטס-לאזיגקייט האט אויך געטראפען א געוויסע צאהל ראדאמער, אבער ס׳איז נישט אזוי שרעקליך ווי מען שטעלט זיך פאר, מען האפט און גלויבט, אז די צייט וועט זיך בעסערען און די ראדאמער זענען צו גרויסע אידעאליסטען, אז זיי זאלען די האפנונג פערלירען. איבריגענס איז מיר בעקאנט, אז די ראדאמער, וואס פערדינען איצט שטיצען זייערע ארבייטסלאזע־לאנד׳ס־לייט.

וואס אנבעלאנגט די פליאטקעס, אז פון ארץ ישראל איז א שטארקע אויסוואנדערונג, איז עס אויך נישט אינגאנצען אמת. מען מוז מודה זיין, אז א קליינע צאהל לופט-מענשען האבען זיך ענטוישט און האבען בעשלאסען צוריקצופאהרען. פאר לופט-מענשען איז ארץ-ישראל קיין פלאץ נישט. דאס לאנד פאדערט ארבייטס-הענד און אידעאלע ארבייטער. ווי מיר איז בעקאנט האט נאך קיין איין ארבייטער נישט אויסגעוואנדערט. קיינער וויל נישט זוכען קיין נייע גליקען. אלע זענען זיכער, אז פאר ארבייט איז ארץ א גלענצענדע פלאצובקע. איך האב זיך לעצטענס בעגעגענט מיט פיל ראדאמער און קיינעם לינט אפילו נישט אין געדאנק אויסצוּוואנדערען.

אצינד, ערקלערט ה׳ פיעטרושקע ווייטער, וויל איך אויך איבערגעבען וועגען דער בעציהונג צו די פוילישע פרויען בכלל און ראדאמער בפרט.

— די ארץ ישראל פאנאטיקער זענען איצט שטארק אויפגעקאכט, וואס פרויען שמינקעווען זיך און פארוואס מען האט איינגעפיהרט דאנסינגס. די דאזיגע פאנאטיקער זאגען, אז דעם שימים דער שמינקע האבען אריינגעברענגט די פוילישע פרויען. די דאזיגע זענען זאגאר חושד א טייל פון די פוילישע פרויען, אז זיי פיהרען אנ׳אונמאראליש לעבען.

איך ווייס אבער, אז דער לעצטער חשד איז נישט קיין ריכטיגער. אמת, אז מען טאנצט איצט גאנץ געשמאק שימי מיט פאקסטראט, אז א גרעסערע צאהל מיידלעך פון פוילען שמינקעווען דאס פנים פונקט ווי אין ווארשא, אבער דאס גוט דאך אבער נישט קיין גרונד **חושד** צו זיין, אז זיי פיהרען אנ׳אונמאראליש לעבען.

די הויפט-טענצערינס זענען די „ווארשאוויאנקעס". דאס זענען מערסטענטייל פוסטע מיידלעך, פערמעגליכע, וואס זענען נישט געקומען קיין ארץ-ישראל ארבייטען, נאר א ביסעל פלירטעווען. ממילא, טראגען זיי טייערע קליידער, פערפולען די דאנסינגס און מיט דער הילף פון טאטענס רייכע קעשענעס, לעבט מען א טאג.

איך ווייס אבער, אז זעהר א גוטען נאמען האבען דארט די ראדאמער מיידלעך, דאס איז א פאקט, וואס כ׳האב זיך זעלבסט איבערציינט. און פארוואס די ראדאמער מיידלעך האבען אזא גוטען נאמען, וועל איך אייך גלייך ערקלערען: מען האט דארט שרעקליך פיינד א מענש וואס איז א הינגעקומען פוסט-און-פאסטעווען. דאגעגען האט מען שטארק ליב דעם ארבייטער עלעמענט. איבערהויפט ווערט שטארק געשעצט דער פרויען-ארבייטער-עלעמענט. מען ווייסט גאנץ גוט, אז דאס זענען פרויען, וועלכע האבען זיך ערצויגען אויף מילך און האניג, האבען פערלאזט די סאלאנען און זענען געקומען ארבייטען. די ראדאמער מיידלעך ווערען איבעראל געשעצט. זיי זענען נישט געקומען טאנצען און פלירטעווען נאר ארבייטען, זיי אלע זענען אידעאליסטינס און דערפאר בעגעגענט מען זיי איבעראל מיט פולער אכטונג.

דאס איז א פאקט, אז אלע ראדאמער מיידלעך האבען אין ארץ-ישראל גרויס ערפאלג. א גרויסע צאהל פון זיי, האבען שוין חתונה געהאט אדער האבען שוין חתנים. די זאך איז גאנץ פערשטענדליך.

א יונגערמאן אין ארץ ישראל איז א פראקטישער מענש. ער האט פיינד א שימי-מיידעל, וואס פארבט זיך די ליפען מיט די אויגען. איהם געמען נישט די אלע ויסע פלירט-ווערטליך מיט דעם קאמפלימענטען-מאכעריי. ער האט ליב א פרוי, וואס איז אויך אזוי פראקטיש ווי ער. ער וויל בויען זיין הויז און דאס, צוזאמען מיט זיין בעשערטער.

די ראדאמער מיידלעך זענען די אידעאלסטע פרויען פאר די מענער, וואס האבען ליב ארץ—ישראל און ווילען עס בויען. כ׳בין נישט אויסען צו מאכען קאמפלימענטען. אלץ וואס איך זאג דא, האב איך גענומען פון אייגענער בעאבאכטונג און פארשונג. איך ווייס, אז די ראדאמער פרויען מיט וועלכע איך בין בעקאנט, זענען גליקליך מיט זייער קומען נאך ארץ און כאטש זיי מוזען שווער ארבייטען, דאך קלערען זיי נישט צוריקצופאהרען.

ווי מיר איז בעקאנט האבען לעצטענס פיל ראדאמער מיידלעך בעקומען חתנים, אדער זאגאר שוין חתונה געהאט. זאגאר א טאג פאר מיין אבפאהר קיין ווארשא איז אין תל אביב געווען גאר א וואוילע שמחה. ס׳איז פארגעקומען די חתונה פון א ראדאמער פר״ל ש. ל—ן און די ראדאמער קאלאניע האט געהאט א יום-טוב און זיך שטארק משמח געווען.

צום סוף האט מיר ה׳ פיעטרושקע איבערגעגעבען פאלגענדעס:

פיל ראדאמער, וועלכע האבען זיך דערוואוסט אז ער פאהרט אב קיין פוילען, האבען איהם געבעטען, ער זאל דורך דער פערמיטלונג פון „ראדאמער-קעלצער לעבען", איבערגעבען א הערצליכען גרוס פאר אלע און אלעמען.

ווארשא **א. לערמאן.**

איבער א נאמען.

(א מאנאלאג פון א ראדאמער יוד א מטפל בבנות).

— איהר קוקט מיך אן און וואונדערט זיך. הזאת נעמי? — אט דאס איז חיים שלמה מטהלטענדלער? גלאצט נישט אויף מיר מיט אייערע עינים און זאל אייך נישט זיין קיין בייז וואונדער! איהר אויף מיין ארט, וואלט אויך שענער נישט אויסגעזעהן, כ׳פאהר פון דער דאטשע, פאהר איך. ווי קומט פרעגט איהר חיים שלמה דלפן צו דאטשע?

אז די געשעפטען ליגען אין שאול תחתיה, און קוים וואס מען ציהט דאס שטיקעל חיונה, צו לאטעריע בין איך קיינמאל קיין מוצלח נישט געווען — שוין אזא משפחה-פעלער ביי אונז נישט צו געווינען.

מיר האבען אבער א גרויסען אל רחום והנון — מיט קיין צוויי ריטער שמייסט ער נישט, האט ער מיר דערפאר מזכה געווען טימ זרעא ח״א וקימא מיט 8 קינדער לויטער בתולות. איינע גראטענער פאר דער צווייטער.

די עלטערע טאכטער מיינע, חיה ראבע הייסט זי, איז שוין אריבער דעם צווייטען צעהנדליג, קרוב לשלושים. הייסט דאס און כ׳מיין, איהר וואלט אויך נישט געהאט דאגעגען, אז כ׳זאל מיט איהר א שידוך טון. נישט אמת?

וואס׳זשע קען מען זיך אבער העלפען, אז מיין ביטער מזל איז שוין אזא, אויסגעריסען און פארשווארצט צו ווערען און אלץ, ווייל מען קען קיין התן נישט דערקלויבען.

דאס הייסט נישט די טאכטער מיינע חס וחלילה, זי וואלט שוין גענומען אבי וועמען, אבי צו דער חופה געהן, ווייל ס׳איז שוין דוכט זיך צייט, ווי זאגט איהר? איז אבער דער חסרון, וואט א חתן איז היינט מיט גאלד גלייך, פונקט ווי ער זאל שטאמען פון ווילנער גאון׳ס יחוס נישט אנדערשט.

געוועזן צייטען, וואס מען האט געקענט קומען צו א לייטישען שידוך.

און ווער זאל זיך געהען ריכטען, אז ס׳וועט זיך אונטעריקען א מלחמה׳לע, וואס געלד שמעלט איז בלאטע אין קעשענע, און א ליאדע קוימענקערער וועט וועלען מ׳זאל איהם אפשיטען מיט רענדלעך ממש?

און דערצו די אלטע מיינע לאזט מיר גאר נישט רוהען, א יודינע נישט מעהר, קאן דעם צער נישט צו זעהן, א טאכטער ווערט פערשווארצט. כ׳האב דאך עפיס קיין עין הרע אכט טעכטער זאלען געזונד זיין איינער געראטענער פאר דער אנדערער.

אנומעלטען ווי ס׳האט זיך נאר אנגעהויבען דער דאטשע-סעזאן פאלט צו מיר צו מיין אלטע א פערסאפעטע

ד״ר יוסף שאַלמאַז.

„פּרנסה" און „אַרבייט"

(ספּעציעל פאַר׳ן „ראַדאָמער־קעלצער לעבען").

דער יודישער לעקסיקאָן האָט זיך לעצטענס בערייכט מיט אַ נייעם טערמין: פרנסה־לאָזיגקייט.

ווען מען רעדט וועגען די הונדערטער, טויזענדער אַרבייטער און אַנגעשטעלטע, וועלכע האָבען צוליב׳ן ווירטשאַפטליכען קריזיס פערלוירען זייערע בעשעפטיגונגען און זייערע פּאָסטענס, בענוצט מען אַלגעמיין דאָס וואָרט — אַרבייטסלאָזע. בנוגע יודישע קרבנות פונ׳ם קריזיס, קען דער דאָזיגער טערמין נישט אַנגעווענדעט ווערען. דער יוד האָט דאָך נישט קיין אַ ר ב ײ ט, ער האָט פּ ר נ ס ה. אין דעם אונטערשיעד צווישען די דאָזיגע צוויי טערמינען, ליגט דער גאַנצער תהום פון דער יודישער לאַגע.

עקאָנאָמישע קריזיסען זענען נישט קיין מאָנאָפּאָל פון איין לאַנד, אָדער איין פאָלק. די עקאָנאָמיסטען בעהויפּטען, אַז דאָס איז אַ נאָרמאַלע ערשיינונג, וועלכע קומט פאָר פּעריאָדיש, אַלס רעזולטאַט פון שווערע קאָליזיעס, וועלכע בעגלייטען די הערשענדע קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג. צוליב אַ גאַנצער רייהע עקאָנאָמישע סיבות ענטשטעהט אַ קאַטאַסטראָפאַלע ערשיטערונג אין איינצעלנע צווייגען פון פאָלק׳ס־ווירטשאַפט, הויפּטזעכליך אויפ׳ן געביעט פון גרויס אינדוסטריע. אין רעזולטאַט — פערקירצונג פון דער פּראָדוקציע און גרעסערע, אָדער קלענערע אַרמעע פון אַרבייטסלאָזע. אָבער דער גאַנצער אַפּאַראַט פון דער נאַציאָנאַלער ווירטשאַפט שטעלט זיך נישט אָפּ, הגם פערוואונדעט, אַרבעט ער ווייטער, און פונ׳ם כח פון פאָלק פון זיין באָדען און זיין אַלגעמיינעם פערמעגען, איז אָבהענגיג די דויערהאַפט פונ׳ם קריזיס.

מיר יודען אין גלות־לענדער, פערמאָגען נישט קיין אייגענע נאַציאָנאַלע ווירטשאַפט. מיר האָבען נישט קיין אויסגעדריקטע קלאַסען־דיפערענציאַציע. מיר האָבען נישט קיין אמת׳ע אַרבעטער, און ממילא האָבען מיר נישט קיין אַרבייטסלאָזע אין דעם זין און מאַסשטאַב, וועלכע מיר בעמערקען ביי אַנדערע פעלקער. מיר זענען דאַ אַ פאָלק פון פערמיטלער, וועלכער האָט צופעליגע פרנסות אַ שטאַט אַ נאָרמאַלע און געזונדע אַרבייט און וועלכע איז פעראורטיילט צו אַ וועגעטאַציע און בהדרגה׳דיגען אונטערגאַנג. דערמיט ערקלערט זיך, אַז די ערשטע און שטאַרקסטע קלעפּ פון אַלע קריזיסען פאַלען דוקא אויף די יודישע בעפעלקערונג.

מאָנירען די לאַגע — הייסט קודם כל איבערבויען די עקאָנאָמישע סטרוקטור פונ׳ם יודישען פאָלק. דאָס פאָלק מוז זיין עקאָנאָמיש־זעלבסטשטענדיג, עס מוז זיך שטיצען אויף אייגענעם געזונדען און שטאַרקען פויערטום און אַרבייטערשאַפט. דאַן האָט דאָס פאָלק אַ פערזיכערטען קיום, אויף וויפיל מ׳קען בכלל רעדען וועגען פערזיכערונגען בנוגע דער געשיכטע פון מענשהייט און פעלקער.

די טראַגעדיע פון גלות בעשטעהט אין דעם, וואָס נישט קוקענדיג אויף אַלע נצחונות פונ׳ם מענשליכען פּראָגרעס, קען נישט אַ פאָלק מיט אַנ׳אייגענאַרטיגען לעבען זיך איינבירגערען אין אַ פרעמדער סביבה. איינצעלנע מענשען קענען זיך אַסימילירען, אַ פאָלק קען אָדער זיין זעלבסטשטענדיג, אָדער עס מוז אונטערגעהען. קיין דריטער וועג איז נישט פאַרהאַן. און אַזוי ווי דאָס פאָלק וויל נישט און טאָר נישט אָראָבגעהען פון דער לעבענ׳ס־אַרענע, מוז עס פיהרען אַ דעצידירענדען קאַמף פאַר זיין אויפלעבונג אויפ׳ן אייגענעם נאַציאָנאַלען באָדען.

ארץ־ישראל איז פאַר אונז אַ היסטאָרישע נויטווענדיגקייט. דאָס לאַנד, וואו ס׳איז ענטשטאַנען אונזער אייגענאַרטיגעס מלוכה׳שעס לעבען, פאָדערט אויף זיין פאָלק־צוריק זיך אומקעהרען צום אייגענעם לאַנד. צ ו ר י ק צ ו ם צ י ו ן! אָבער אַלס פאָלק, וואָס איז פעהיג צו שאַפען זעלבסטשטענדיגע פאָרמען פון זיין עגזיסטענץ, אַלס טאָלק, וואָס וועט זיך טיף איינוואָרצלען אינ׳ם אייגענעם באָדען און פאַר וועלכען וועלען נישט זיין שרעקליך קיין שום בייזע ווינדען פון דער געשיכטע.

מיר מוזען איין מאָל פאַר אַלע מאָל פערשטעהען, אַז דער גלות מיט זיין זומפּיגע, קראַנקהאַפטער אַטמאָספערע מוז אויסגעמעקט ווערען פון אונזער צוקונפטיגער געשיכטע. ארץ־ישראל דאַרף ווייזען דער גאַנצער וועלט אַ נייעם טיפּ פון שטאָלצען יודען, וועלכער שעפּט זיין חיונה פון אַ אייגענער פּראָדוקטיווער אַרבייט. „אַרבייט׳ס פאָלק" — דאָס וועט זיין דער ישוב אין א״י, צו דעם דאַרפען זיין אַנגעשטרענגט אונזערע בעמיהונגען. נישט צופעליגע לופט—פרנסות, ווי אין גלות, נור געזונדע יודישע אַרבעט זאָל הערשען אינ׳ם אויפלעבענדען יודישען לאַנד. אַ שטאַרקעס אַרבעטס־פאָלק וועט בעזיגען אַלע קריזיסען און וועט דורכזעצען דעם וועג צו זיין פולקאָמענער בעפרייאונג.

דער חורבן און זיין מאָראַל.

(געדאַנקען צו תשעה באב)

„עולליה הלכו שבי לפני צר — ויצא מן בת ציון כל הדרה". ווי באַלד די קינדער פון ציון זענען געגאַנגען אין די געפאַנגענשאַפט צום פיינד — דאַמאָלס האָט ציון פערלוירען איהר גאַנצען גלאַנץ. אַזוי פּאַרט דער מדרש איכה צוזאַמען די דאָזיגע צוויי פונאַנאַנדערגעזעצטע פּסוקים און פיהרט דורך דעם טיעפען געדאַנק, אַז כל זמן אַ פאָלק פערמאָגט נאָך אַ געזונדע נאַציאָנאַל־גייסטיגע יוגענד, איז עס דורכאויס לעבענספעהיג און אין זיין עקזיסטענץ בשום אופן נישט בעדראָהט, נאָך מעהר

אַ פערשוויצטע מיט אַ שמחה־פנים נישט אַנדערש ווי אליהו הנביא האָט זיך צו איהר בעוויזען און איהר איבערגעלאָזט די אמת׳ע אַ׳פּותיקע.

— „הערסטו חיים שלמה—וואָס פאַר אַ געדאַנק ס׳איז מיר איינגעפאַלען, זאָלסט נעמען אונזער חיה־דאָבע׳לען אין מיט איהם אַרויס אויף עטליכע וואָכען אויף זומער־וואוינונג, און דאָרט וועט זי שוין זיכער אָפּזוכען דער רעכטער זיווג איהרער, ווייל דאָ וועגען אַ חתן איז נישטאָ וואָס צו שמועסען.

אַ מיידעל וועט אַרומשפּאַצירען, פריהער אַ קענטשאַפט, נאָך דעם אַ שפּאַצירעניש — נאָך דעם אַ פערליבעניש, כ׳ווייסט דאָרט ווי זיי זענען זיך נוהג, און דער עיקר זי וועט זיך געפונען איהר באַשערטען.

כ׳בין אפילו נישט אַזוי גיך מרוצה געווען אויף מיין ווייב׳ס פאָרשלאָג, ווייל ווי לאָזט מען דאָס אָפּ אַ מסחר אויף עטליכע וואָכען, נאָר או אַ ווייב שפּאַרט זיך איין העלפט קיין חכמות נישט...

ס׳האָט נישט לאַנג געדויערט, און איך, מיט מיין טאָכטער מרת חיה דאָבע האָבען זיך געפונען אין דער שענסטער ווילע. וואָס גיט גאָר אויף דער דאַטשע, נישט ווייט פון ראַדאָם.

אַליין בין איך געלעגען פעררוקט אַ גאַנצען טאָג ערגיץ אין אַ לאָך פון אַ חדר׳ל, געגעסען אַ קרענק מיט קדחות און געהאַלטען אין איין זאָגען תהלים און מיין טאָכטער געקנעכעלט מיט׳ן בעסטען און שענסטען, אויסגעפוצט יעדעס מאָל אין אַ שעהנעם קלייד און געשיקט זוכען קענטשאַפט.

„נאָר קענטשאַפט זאָלסטו איהר זוכען!" אַזוי האָט מיר מיין פלונית׳טע אַנגעזאָגט פאַר׳ן פאָהרען.

אין לא ינום ולא יישן שומר ישראל...

אין אַ שעהנעם פאַרנאַכט ברענגט מיר מיין טאָכטער צו פיהרען אַ יונגערמאַן, נידריג געוואַקסען, דערגרייכט קוים צו איהר אַקסעל, מיט אַ פּנים פול מיט זומער־שפּרינקעלעך, ועל כולם הוסט ער נאָך אונטער ביסלעכווייז; זי שטראַלט אַ פערוויטעלטע פון שמחה און וואַרפט אויף מיר נחת־בליקען ווי איינער רעדט „אַט דאָס איז ער, דער באַשערטער מיינער, אויף דעם האָב איך עס אַזוי לאַנג אַרויסגעקוקט".

— „טאַטע! — רופט זי זיך אָפּ צו מיר אין אַ ווילדע אַרום — כ׳וועל דיר באַקענען מיט מיינעם אַ בעקאַנטען, ה׳ בונימאָוויטש רופט מען זיי!?

זעהר אַנגענעהם – זאָג איך, און דערלאַנג איהם דעם בריטען שלום עליכם און אין האַרץ ביי זיך טראַכט איך, אַזאַ יאָהר אויף מיינע שונאים, טאָכטער׳שי, וואָס פאַר אַנ׳אַרטיקעל דו האָסט זיך אויסגעקליבען, יאָ צו דעם וואָס ער איז אַזאַ „פּיענקנאָטש" איז ער דאָך ווייסט אויס אַ קראַנקער אויך דערצו, נאָר גנה רעדט, אַז חתנים זענען מיט גאָלד גלייך, און דערצו איז שוין מיין טאָכטער לאַנג ראוי לחופה; דאַנק איך דעם רבונו של עולם פאַר דעם גרויסען חסד, וואָס ער טוט מיט מיר, און בעהמ, אַז די שמחה זאָל מיר כאטש נישט פערשטערט ווערען.

קורץ פון דער זאַך — ס׳זענען פאַרביבער עטליכע טעג און דער ה׳ בו־

ווען ס'בּרעכט ארויס אפילו אמאל א רוח שאינה מצויה און רייסט אויס דאס פאלק פון זיין ערד, איז נאך זיין האפנונג נישט פערלוירען — ווי באלד עס האט נאך אין זיך א געזונדע נאציאנאלע יוגענד. די יוגענד פון א פאלק איז זיין שטאלץ, זיין מאנצער, זיין קראפט אין דער צייט פון שטורם און דראנג, אויך זיין טרייסט און פרייד אין דער צייט פון שלום. אזוי ווי א בוים איז שעהן, ווען ער האט אויף זיך די צווייגען, דעם גיפּפעל; אזוי ווי א גארטען איז פרעכטיג, ווען ער בעזיצט די בלומען, אזוי איז שעהן און מעכטיג א פאלק כל זמן עס פערמאגט א יוגענד. כחצים ביד גבור, כן בני הנעורים.

די דאזיגע געדאנקען בעפאלען בשעת ערב תשעה באב־שטימונג יעדען דענקענדען יוד, וועלכער איז א מיצר בצרת עמו. דא שפּילט נישט די הויפּט־ראלע דער חורבן ירושלים, נאר דער חורבן פון דער אומה. קיין פאלק אויף דער וועלט איז נישט זיכער אויף א אייביגע רוהיגע עגזיסטענץ. דאס גליק פון יעדען פאלק, איז ווי דאס שיקזאל פון א יעדען איינצעלנעם מענשען — א מין גלגל החוזר בעולם. פונקט אזוי ווי א יחיד, אזוי קען אויך פאלען א גאנצער כלל, א גאנץ פאלק. נאר נישט דאס פאלען איז דער עיקר, די הויפּטזאך איז — דאס א ו י פ ה ו י ב ע ן ז י ך. די וועלט געשיכטע דערצעהלט אונז פיעל ביישפּיעלען, ווי פעלקער, גרויסע און קליינע, קלאסישע און מינדערווערטיגע, זענען געפאלען – נאר אויפגעשטאנען זענען נאר די יעניגע פעלקער, וועלכע האבען בעוויזען זיך צו ערציהען א פאטריאטישע יוגענד. און דארפען מיר דען ווייט זוכען? צי איז דען דאס פּוילישע פאלק נישט א לעבעדיגער עדות און א דויפערענדער סימבאלישער בעוויז, אז די יוגענד פון א פאלק איז זיין שטיצע, זיין יסוד, די נשמה פון זיין זעלע?

אט ווען מיר בעטראכטען דעם תשעה באב, דעם חורבן ירושלים, פון דעם דאזיגען שטאנדפונקט, ווען מיר וועלען געהען זוכען אונזערע יוגענד בשעת דער דאזיגער מסלה, וועלען מיר, צו אונזער גרויסען צער, קומען צו זעהר, זעהר טרויריגע אויספיהרונגען, צו זעהר טרויריגע קאנסעקווענצען, צו זעהר פעסימיסטישע געדאנקען...

א ציטער כאפט אן יעדען יוד, וועלכער שטעהט אין מיטעלפונקט פון יודישען רענעסאנס, וועלכער אינטערעסירט זיך מיט דער פראגע פון דער ערציהונג פון יונגען דור און נעמט א אנטייל אין דעם אויפבוי פון יודישען לאנד און אין דער אויפלעבונג פון זיין שפּראך און זיינע קולטור-אוצרות און ער פרעגט צוזאמען מיט דער משורר: „ובנינו-הדור הבא אחרינו?"— דאס הארץ ווערט צעבראכען, ווען מען קוקט זיך צו, וואס פאר א פערוואהרלאזקייט און מאראלישען חורבן שטעלט מיט זיך פאר די יודישע שולע, דער יודישער חנוך. ס'ווערט קאלאמוטנע אויף דער נשמה, ווען מ'זעהט דעם איגדעסצרענטיזם, אין בעסטען אופן, אויב נישט א פולע גייסטיגע פוסטקייט און שרעקליכע אירעלאזיגקייט, וועלכע הערשען צווישען די מחנות פון אזנזער יוגענד, אין די רייהען פון אונזער צוקונפטיגער אינטעליגענץ, אין וועמענס הענד מיר וועלען איבערגעבען אונזערע גייסטיגע ירושה, אונזער גורל, אונזער צוקונפט. מיט א געשריי פון פערצווייפלונג שרייען מיר. אויס: וואו איז אונזער יוגענד? וואו איז דער גייסטיגער שוואונג פון א באלפור–דעקלאראציע, פון א סאן–רעמא־אקציע? מה נשתנינו מכל אומה ולשון? פאר וואס וואלט א אנדער פאלק בעוויזען גרויסע מעכטיגע טהאטען אין די צייטען פון אזא היסטארישע תחית-המתים מאמענט?

מ'וועט מיר געוויס ענטפערען: איך ביניהם איז יעצט פארהאן א רעאקציע, א געוויסע מאס אידעעלאזיגקייט". דאס איז קיין תירוץ. די פאליאקען, למשל, אדער די אנדערע פעלקער, זיי קענען זיך לייכט פערגינען אזא מין לוקסוס פון לייכטזין, ווייל זיי האבען א באדען אונטער זייערע פיס, ווייל זיי זיצען סוף כל סוף אויף זייער אייגענער ערד, איבריגענס אנו רצים והם רצים אין א פערקעהרטען נוסח. זיי בויען און בעפעסטיגען זייער שול-וועזען און ביי אונז איז די שולע לײדער פערדארבען ביז אין גרונד און ברענגט מעהר שאדען אלס נוצען. א גענעראציע, וועלכע איז געבוירען אין א אטמאספערע פון בלוט-פערגיסונג, רציחות, הריגות, איינענליעבע, גסיעג נאך געלד און מותרות מיט אלערליי קערפערליכע תאוות און תענוגים – ציטערען זאלט איהר פאר אזא דור! אזא דור וועט זיין פאלק פערראטען און מיט די פיס טרעטען אלע אונזערע הייליגטימער. ער וועט זיך נוקם זיין אין אונז, ווייל מיר האבען איהם געגעבען א געמיינע ערציהונג, אהן שום אידעאל, אהן וועלכען ס'איז אינהאלט אין לעבען. מיר מוזען ראטעווען די דאזיגע יונגע גענעראציע, אויב מיר ווילען באמת אויפלעבען אונזער פאלק און אונזער לאנד.

מיר דארפען געדענקען, אז דאס לאנד וועלען נישט אויפבויען די ערלים, וועלכע זענען געפאהרען קיין ארץ ישראל, נאר כדי זיך נישט אראבצוווארפען פון דעם פיצרטען שכאק, אויך נישט די יעניגע צולים, וועלכע זענען אהינגעפאהרען באין ברירה, ווייל די טהירען פון אמעריקא זענען פאר זיי פערשלאסען... דאס לאנד וועט נאר דאמאלס אויפגעבויעט ווערען, אויב מיר וועלען בעווייזען צו ערווערבען די ערד, זי צו בעארבייטען צו לעבען אויף איהר און צו שטארבען, אויב מ'וועט דארפען. לײדער זענען פארביי די צייטען, ווען אונזער פאלק איז געוועזען פעהיג זיך צו אפּפערען פאר'ן הייליגען רעיון. היינט זענען מיר נישט פעהיג אפילו צו ברענגען דעם קרבן, צו ערציהען אונזערע קינדער פאר נאציאנאלע יודען, אויב דאביי זעהען מיר נישט קיין תכלית, קיין קאריערע, קיין מאטעריעלען נוצען. צו פון אזא דור וועט אונזער לאנד אויפגעבויעט ווערען? וועלען די סוחרים פערוואנדעלט ווערען איבער נאכט אין אידעאליסטען, וועלען זיי דאס פערלאזען מיט א מאל זייערע לייכטערע שטאדט—פרנסות, כדי מיט שווייס און בלוט צו בעארבייטען אונזערע פערוויסטע פעלדער? דער אויפבוי פון אונזער לאנד – דאס דארף זיין דער לאזונג פון יונגען דור און מיר אלע, די עלטערן, די לעהרער, די געזעלשאפט מוזען איהם צוגרייטען צו דער דאזיגער אויפגאבע מיר מוזען די יוגענד אזוי ערציהען,

---

נימאוויטש איז געווארען א גאנצער בן-בית ביי אונז אין שטוב, ביז כ'האב איהם איינמאהל פערגרופען אין א זייט, זיך מיט איהם אויסגעשמוסט כדבעי, און דער שידוך, פרי־הער גאט, דערנאך מיין ווייב, נאך דעם די דאטשע איז מיט מזל געווארען געשלאסען, און ביי אונז איז געווארען בעשטימט ברענגען זיין מוטער (קיין פאטער האט ער נישט געהאט) אויף תנאים.

כ'האב בעצייטענס וועגען דעם צו וויסען געגעבען מיין ווייב, און אין א שבת צו-נאכטס האבען זיך צוזאמענגעקליבען אין אונזער דאטשע-צימערל העכער א מנין יורען (א חזן איז אויך געוועזען אויף דאטשע) און מען האט געפראוועט די תנאים.

זיצען מיר זיך אלע בהרחבה'ריג ארום א שעהן געדעקטען טיש, מיט'ן חתן בראש און דער חזן שרייבט די תנאים.

— „ווי רופט מען דעם מחותן? — פרעגט דער חזן.

— חיים שלמה — ענטפער איך.

— און דער חתן? — פרעגט ער ווייטער.

— שמשון נפתלי — ענטפערט די מחותנית'טע.

— „און ווי רופט מען די כלה".

דא בין איך עפעס א ביסעל מבולבל געווארען, ווי דאס הארץ האט מיר געזאגט, אז עס וועט באלד געשעהן א קאטאסטראפע.

— „די כלה, די כלה! — האב איך גענומען שטאמלען — די כלה הייסט ח—י—ה ד—א—ב—ע.

דערהערט דעם נאמען „חיה דאבע", העט דעם חתנ'ס מוטער ארויס געלאזט אזא קוויטש:

- „נו, נו, שרייבט נישט, שרייבט נישט,— אז אלע זענען נבהל ונשתומם געווארען, נישט געקענט פערשטעהען, וואס דא קומט פאר.

דער חזן איז אבער געוועזן א יודעל נישט קיין בטלן און זיך אנגערופען.

— שוטה, וואס פערשטעהט איהר דא גישט מן הסתם הייסט די כלה איין נאמען מיט דער מחותנית'טע.

— — — — — — — —

דעם סוף ווילט איהר וויסען, וואס איז געשעהן? מיין ווייב איז געפאלען אין חלשות, מ'האט זי קוים אבגעמינטערט, מיין טאכטער איז געווארען גרין און געל, און אלערליי קאלירען, און די מחותנית'טע מיט'ן חתן האבען זיך אונבעמערקט ארויסגעריקט פון שטוב.

אט וואס ס'האט זיך אויסגעלאזט פון זיווג.

אז ס'איז קיין מזל נישטא!

איצט פאהר איך פון דער דאטשע. מיט'ן צווייטען צוג קומט מיין ווייב מיט דער טאכטער, ווייסט איהר שוין פאר וואט איך זעה אזוי אויס?

— זאגט נאר ר' יוד, האט קיין פעראיבעל נישט, אפשר ווייסט איהר עפעס פון א חתן פאר מיין חיה דאבעס וועגען.

יצחק אר — סקי

אַז זי זאָל זיך אָפּפּערן פאַר'ן פאָלק, אַז זי זאָל אוועקגעבען פאַר איהם דאָס גאַנצע לעבען, זי זאָל אויפלעבען דאָס וויסטע לאַנד צוזאַמען מיט'ן אומגליקליכען פאָלק.

* * *

דאַרפען מיר טאַקי פערצווייפלען, חלילה, ווען אַפילו די פּעריהעלטנישען זענען ביי אונז גאַר נישט קיין דערפרעהעגדע? אָה, ניין, צו קיין יאוש דאַרף עס נישט קומען. לאָמיר אויסהויבען אונזערע אויגען, וועלען מיר זעהען, ווי ס'שיינט אויף דער מאָרגענשטערן אויף דעם מזרח און א נייע יוגענד, די בעסערע און אידעאַלערע, פול מיט זעלבסט-אָפּפערונג און הייליגע מיסטישע התלהבות, די חלוצים און שומרים און אויב איהר ווילט אפילו די נעאָ-מיסטיקער מבית מדרשו של הרבי פון יאַבלאָננאַ, בעפייכטען מיט זייער שוויס דעם האַרטען באָדען פון יהודה, פון גליל און עמק יזרעאל. זיי וועלען שוין אונז נישט פעריראַטען, זיי וועלען נישט צוריקקומען, אַזוי ווי אַמאָל די מרגלים און זעלבסט-פערשטענדליך נישט וויינען א בכיה של חנם. זיי זענען אונזער קערן, פון זיי וועט אַרויסוואַקסען דער בוים פון אונזער גאולה.

אין תשעה-באב זענען די יודען כתפלל אויך אויף זייער צוקונפט. זיי גלויבען, אז גאָט וועט מיט פייער אויפבויען ציון „ובאש אתה עתיד לבנותה". מיר גלויבען באָמינה שלמה, אז דאָס הייליגע פייער פון אונזער יוגענד וועט מוזען דערפיהרען צו דעם ווידעראויפבוי פון אונזער לאַנד. אויך די גמרא זאָגט: בתשעה באב נולד המשיח...

פלטי מושקטבליטה.

ק ר י נ י ץ.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

זענען די רב=וואהלען סקאסירט געווארען?

פון האלב-אָפיציעלע קוועלען ווערען מיר געוואויר, דאס די וואַהלען אויף אַ רב אין ראַדאָם, וועלכע זענען מיט איינינע חדשים צוריק פאָרגעקומען אין דער היגער יודישער קהלה און דערנאָך בעשטעטיגט געוואָרען דורכ'ן ראַדאָמער סטאַראָסטא — זענען דורכ'ן ה' וואָיעוואָדע אין קעלץ סקאַסירט געוואָרען.

די סבה פון פסל'ענען די וואַהלען זאָל זיין, וואָס ה' קעסטענבערג איז איינגעקומען אין דער קעלצער וואָיעוואָדזטוואָ מיט אַ פראָטעסט, אין וועלכען ס'ווערט אָנגעוויזען, אַז די פּראָצעדור, בשעת די רבנים—וואַהלען אין גמינע, האָט נישט ענטשפּראָכען די סטאַטוטישע פּרינציפּען. אין רעקורס ווערט נעמליך געזאָגט, אַז איינינע פאַרשטעהער פון קהלה—ראַט געהערען זיך אָן קרובים און האָבען אַלס אַזעלכע נישט געהאַט קיין רעכט צו וועהלען.

די ידיעה איז נאָך אַלענפאַלס נישט קיין בעשטעטיגטע און ברויכט נאָך קאָנטראָלירט ווערען, וואָהרשיינליך וועט אין די נעכסטע טעג דער גאַנצער ענין אויפגעקלערט ווערען. ביז דאַמאָלס אָבער ברויך מען צו דער דערמאָנטער ידיעה זיך בעציהען מיט אַ געוויסע פאָרזיכטיגקייט.

פון סוחרים-פעראיין.

א דאנק דער איניציאטיווע פון סוחרים-פעראיין וועט די קאנצעלאַריע פון רעיענט ה' ראָגוסקי, אנהויבענדיג פון 7 ת. ח. צונעמען וועקסלען פאַר אינקאַסא ביז 3 נ. מ. (פריהער איז נעהמען ביז 2) עווענטועל ביז דער צייט, ווען עס וועלען ערהאַלטען ווערען די וועקסלען פון אַלע בענק. אויך די וועקסלען, וועלכע דער רעיענט דערהאַלט, פון וועלכער ס'איז באַנק וועט מען קאָנען אויסקויפען אין די איבענדערמאַנטע שעה'ען אין זעלבען טאָג פון איינשיקען זיי, לויט דעם הנחה טאריף, וועלכע איז אונטען אויסגערעכענט.

וואָס אנבעלאַנג דאָס קומען פון רעיענט צ"ם וועקסיל-אויסשטעלער, קען אַזעלכעס נישט פאָרקומען. אויף דער מעלדונג פון יעדער פעראינטערעסירטער פערזאָהן.

הגם די סוח"ים-פעראיין איז נאָך איננאנצען מיט דער הנחה נישט צופרידען, יעדאָך איז עס אַ געוויסע פערלייכטערונג.

די טאריף, וועלכע איז געווען ביז איצט אנגעווענדעט				
0.50	זל.	ביז	49	זל.
2.	„	פון	50	„
2.75	„	„	150	„
3.	„	„	200	„
5.	„	„	1000	„
27.	„	„	10000	„

טאריף—הנחה אין פאל פון צאָהלען דאָס וועקסל אין טאָג פון זיין איינשיקען	
— — — — — 0,50	זל.
— — — — — 1.	„
— — — — — 1,50	„
— — — — — 2.	„
— — — — — 3.	„
— — — — — 10.	„

בריעף אין רעדאקציע.

פון דער קהלה-פערוואלטונג האבען מיר ערהאלטען פאָלגענדען בריעף מיט דער ביטע איהם צו פערעפענטליכען.

אין „ראדאמער לעבען" נר. 17 ווערט אין א ארטיקעל דערמאָהנט וועגען א מכלומרשטען „צירקולאַר פון דער ראדאמער אידישער קהלה נישט לאָזען אידען ארבייטען אין שבת ביי דער קאָנאַליזאציע".

נישט אריינגעהענדיג אין עצם ענין וויל די קהלה—פערוואלטונג פעסטשטעלען, אַז די אויבענדערמאָהנטער ידיעה שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט. ריכטיג איז, אז די קהלה-פערוואלטונג האט צוליב דער אינטערווענץ פון עטליכע רבנים, אַז די אידישע ארבייטער ביי דער קאנאליזאציע ווערען געצוואונגען צו אַרבייטען אום שבת זיך געווענדעט צום פרעזידענט מיט א אנפראגע, אויב עס עגזיסטירט ווירקליך אַ צוואנג פאר אידישע ארבייטער צו ארבייטען אום שבת, אויף דער אָנפראגע האט דער פרעזידענט אבגעענטפערט, אז קיין צוואָנג עגזיסטירט נישט.

די אידישע קהלה פיהלט פאר איהר חוב אַלס אָפיציעלע פארשטעהערשאפט פון אידישען כלל צו רעאגירען אויף יעדען פאַל פון צווינגען יודען צו אַרבייטען אין שבת אין עפענטליכע ערטער.

פארזיצענדער אדוו. ש. מ ו ל י ע ר

סעקרעטאר ל. ר ו ב י נ ל י כ ט.

קעסטענבערג—פויגעלמאַן—פּראָצעס אין לובלין.

ווי מיר דערוויסען זיך וועט ענדע היינטיגען חודש אין לובלינער קרייז-געריכט פארקומען דער „בעריהמטער" פראצעס צווישען ה' קעסטענבערג מיט ה' פויגעלמאַן

מצד ה' פויגעלמאן טרעטען ארויס די אדוואָקאטען פאסחאלסקי, עטינגער, לאַנדוי, הארטגלאַס און ה' ב. וואַרמאַן.

ה' קעסטענבערג וועט פערטרעטען ווערען דורך זיינע פריהערדיגע פערטיידיגער, ענדעקישע אַדוואָקאַטען.

* *

אין די נאָהנטסטע טעג וועט דער לובלינער אדוואָקאטען-ראַט אויך ארויסטראגען אַנ'אורטהייל אינ'ם ענין מיט'ן ראדאמער יודישען אדוואָקאַט מולער, וועמען ה' קעסטענבערג האָט זיינער צייט אָנגעקלאָגט אין א אנטי-פוילישען אויסדרוק.

פּראָטעסט—מיטינג פון שומרי—שבת.

פאַריגע וואָך איז פאָרגעקומען אין לאָקאַל פון „עזרה" א פראטעסט-מיטינג, איינגעאָרדענט דורך די היגע שומרי-שבת.

דער מיטינג איז ספעציעל גערופען געוואָרען, כדי צו פראטעסטירען געגען דעם וואָס די היגע יודישע בענק, זענען אָפען אום שבת. און ס'ווערט אין זעלבען טאָג, ווי אין אַלע אנדערע טעג פון דער וואָך, ערלעדיגט אַלע באנק-אנגעלעגענהייטען.

אויף דער פערזאַמלונג איז אַנוועזענד געווען אַ גרויסער עולם, וואָס איז בעשטאַנען פון א בעדייטענדע צאָהל מיטגלידער אין די יודישע בענק און סתם ר ע ל י ג י ע ז ע יודען. ס'האָבען גערעדט די ה"ה: משה גוטמער, מתית קאָפּער, יעקב שאפיר, חיים גאָלדבערג, משה לייב אָסטראָוויעצקי, משה יאַנאָווסקי און משה שיינפעלד.

די פערזאַמלונג האָט אָנגענומען פאָלגענדע רעזאָלוציעס:

1) די פערזאַמלונג פראָטעסטירט ווי אַמשאַרפסטען געגען דעם עפענטליכען חילול שבת אין די יודישע בענק.

2) די פערזאַמלונג טרעט ארויס געגען דער האלטונג פון די בענק-בעאַמטע, וואָס האבען אויף א אונטאַקטישען אופן בעליידיגט די דעלעגאַטען פון שומרי—שבת, וואָס האָבען אויף

אויהיגען אויפן געבעטען מ׳זאל שליסען די באנק אין שבת.

3) אויסדריקען א דאנק די האנדווערקער-באנק, וועלכע האט די ערשטע אנערקענט די גערעכטע פאדערונג פון שומרי־שבת.

4) זיך צו ווענדען צום צענטראלען קאאפעראטיווען-פערבאנד מיט א ביטע, אז מ׳זאל אבשטעלען דעם קרעדיט די באנק, וואס וועט עפען אום שבת.

א לייכט פערדינסט פון 500 זל.

די היגע יודישע האנדווערקער-באנק בעט אונז צו פערעפענטליכען פאלגענדען בריעף:

זעהר געעהרטע רעדאקציע!

היות ווי אלעמען איז בעוואוסט, דאס אונזער באנק איז גענצליך פערמאכט אום שבת און קיינע אפעראציעס ווערען אין שבת׳דיגען טאג נישט געמאכט, נאכמעהר, דער דירעקטאר האט זאגאר פערבאטען דעם פערסאנאל צו קומען אום שבת, צוליב אבער וואס טראץ דעם אלעם האבען זיך פערשפרייט בייזוויליגע קלאנגען, אז ...יעט אפיציעל מאכען מיר דאך אבעראציעס ביי פערמאכטע טהירען, אלזא ...יקען מיר איך דא איבער ביילייגענד 500 זלאטעס און בעטען צו פערעפענטליכען אין אייער געעהרטער צייטונג, אז די באזאגען, וועלכע וועלען קומען און אויפווייזען, אז זיי האבען געמאכט באנק אפעראציעס די לעצטע צוויי וואכען, זאלט איהר אויסצאהלען די 500 זלאטעס אויף א וויכטיגען צוועק, לויט אייער איינזעהן.

מיט אכטונג:

די האנדווערקער-ספולדזיעלני-באנק אין ראדאם.

די רעדאקציע ערקלערט, אז צו איהר דיספאזיציע איז פאקטיש דערהאלטען געווארען פון דער האנד.-באנק א געלד-בטיחות אין דער גרויס פון דער דערמאנטער סומע פארן דאזיגען צוועק.

רעד.

גרויסע פערזאמלונג פון דער ראדאמער לעדער בראנזשע.

פאריגען שבת איז אין לאקאל פון האנדווערקער-קלוב פארגעקומען א פערזאמלונג פון דער היגער לעדער-בראנזשע. די פערזאמלונג איז צונויפגערופען געווארען דורכ׳ן „בונד“, מיט׳ן צוועק ארומצורעדען די מעגליכקייטען וועגען גרינדען אין ראדאם א פראפעסיאנעלער פעראיין פון דער זעלבער בראנזשע.

נאכדעם ווי דער בונדישער טהוער ה׳ סאליעק ליכטענשטיין פון ווארשא, האט רעפערירט איבער דער וויכטיגקייט פון דער פראפעסיאנעלער בעוועגונג, האט זיך אנגעהויבען א דיסקוסיע, צי דער פראפעסיאנעלער פעראיין בעדארף אונטערליגען דער השפעה פון איין פארטיי, אדער ער ברויך זיין א צווישענפארטייאישער קערפערשאפט. דער רוב פון די פערזאמעלטע בתוכם אויך דער ווארשאווער דעלעגאט זאגען זיך ארויס, אז דער פעראיין דארף זיין א צווישענפארטייאישער, ווי דאס איז דער צענטראל פון דער לעדער-בראנזשע אין ווארשא. נאכ׳ן ערלעדיגען דעם דאזיגען פונקט און נאך דעם איינשטימיגען הסכם פון אלע פערזאמעלטע צו גרינדען אין ראדאם א פראפעסיאנעלען פעראיין און צו דינגען צו דעם צוועק א לאקאל, ווערט געשטעלט צום אבשטימונג א רעזאלוציע, וועגען יודישען שול-וועזען. אין דער רעזאלוציע ווערט געזאגט, אז דער תוכן פון די יודישע שולען בעדארף זיין א יורישיסטישער־וועלטליכער און אז נאר אזעלכע שולען ברויכען געניסען פון די רעגירונג׳ס־סובסידיעס. די רעליגעזע ארבייטער טראגען אריין א אויסבעסערונג, און דרוקען אויס זייער פערלאנג, אז פון די סובסידיעס דארפען אויך געניסען די פאלק׳ס תלמוד־תורות, ווייל אויך דארט לערנען ארבייטער קינדער. ביים אבשטימען פאלט די אויסבעסערונג דורך. די רעזאלוציע וועגען בעפרייען פאליטישע ארעסטירטע, איז דורכ׳ן אנוועזענדען פאליציי־קאמיסאר נישט ערלויבט געווארן צו שטעלען צום אבשטימונג.

צום סוף ביים פארליינען דורכ׳ן ווארשאווער דעלעגאט, די קאנדידאטען רשימה צו דער ארגאניזיר־קאמיסיע, ענטשטעהט א שטארקע חלוקי דעות און די פערזאמעלטע קאנען צווישען זיך נישט קומען צו א אויסגלייך מכח די צאהל קאנדידאטען. דער „בונד“ אלס איניציאטאר פון דער פערזאמלונג, וויל האבען אין דער קאמיסיע א גרעסערע צאהל פערטרעטער, אויף וואס א טהייל פון די פערזאמעלטע וויל נישט איינגעהן און אין רעזולטאט ווערט די פערזאמלונג געשלאסען און די גרינדונג פון פעראיין איז, צוליב דעם נישט צושטאנד געקומען.

פון סטודענטען-קרייז.

די פערוואלטונג פון סטודענטען קרייז איז מודיע, אז שבת, דעם 24־טען ד. מ. אום 6 א זייגער פארנאכט, אין לאקאל פון גימנאזיום „פשיאשוליוויעזי“, וועט חבר אינזש. פירשטענבערג רעפערירען א. ד. ט. „דאס מאטעריעלע און מאראלע רייכטום פון די פעראייניגטע שטאטען“.

איינגאנג פריי פאר אלע.

מאגיסטראט—בעאמטער פערשווינדערט 3771 זל. מיט 70 גר.

„סלאוואַ ראדאמסקא“ שרייבט:

אין צוזאמענהאנג מיט דער מאגיסטראט—מעלדונג וועגען דער ענטדעקטער פערשווינדונג אין מאגיסטראט די סומע פון 3771 זל. מיט 70 גר. אינפארמירט מען אונז, אז דער פערשוינדער איז א געוויסער האפמאן, מאגיסטראט — בעאמטער פון געזעלשאפטליכער שוץ.

ה׳ האפמאן האט א לענגערע צייט געפיהרט זיינע מיסבראויכען, וועלכע זענען ענדליך ענטדעקט געווארען פון א מלוכה־בעאמטען, בשעת דאס דורכפיהרען דורך איהם א קאנטראל.

א געוויסער טייל מאגיסטראט־בעאמטע האבען געוואלט ארויסטראגען איבער האפמאנען א חברים-אורטייל, אבער דער פרעזידענט ה׳ צאלון, האט די זאך איבערגעגעבען אין רשות פון פראקוראר.

בעפעלקערונג—סטאטיסטיק

דער מאגיסטראט פערעפענטליכט פאלגענדען בעריכט וועגען דעם וואוקס פון דער היגער בעפעלקערונג אויפ׳ן חודש טשערוויעץ 1926 יאהר. איינגעמעלדעט האט מען: ציגערייזטע—481, ניי־געבוירענע—42, וואס ציהען זיך איבער—475, צוזאמען—998.

אויסגעמאלדען האט מען: אבגערייזענדע—672, געשטארבענע—581, וואס ציהען זיך איבער—357, צוזאמען—1087.

די בעפעלקערונג איז אלזא פערקלענערט געווארען מיט 207 פערזאנען. אין 1-טען טשערוויעץ 1926 יאהר, האט די בעפעלקערונג געצעהלט 65939 און אין 1-טן ליפיעץ ד. ז. יאהר- 65732.

א גרויסער שטיין.

ביי די קאנאליזאציע ארבייטען אויף דער סקארישעווסקא גאס האט מען אויסגעגראבען א ריעזיג גרויסען שטיין, וועלכער האט עטליכע טעג נאכאנאנד געשטערט די גאסען בעוועגונג, ענדליך איז ער איבערגעפיהרט געווארען אויפ׳ן רינעק אינ׳ם מאגיסטראט־גערטענדעל, וואו ער וועט, ווי ער שיינט זיך בענוצט ווערען אלס א דענקמאל פאר די געפאלענע פוילישע העלדען.

ביים איבערפיהרען איהם זענען בעשעפטיגט-געוועען 10 פערזאהן.

„סוואי דא סוועגא“

אין „זשיציע דאבראטניציע“ נומער 25 לייענען מיר פאלגענדען בריעף:

געעהרטער חבר רעדאקטאר!

איך בעט אייך געפעליגס צו שענקען ארט פאר מיינע עטליכע ווערטער.

די לאזונגען „סוואי דא סוועגא“ און „ניע קופוי או זשידא“ לאזען זיך אין ראדאם בעזונדערס פיהלען אויף די פרייזען פון פערשידענע ארטיקלען.

שבת דעם 19 טשערוויעץ 1926 יאהר האב איך איינגעקויפט פערשידענע זאכען אין סקלאד אפטעטשנא ביים ה׳ ציעשקאווסקי, גלייכצייטיג זיך געפרעגט וועגען דעם פרייז פון פאסמא צו ציין, אויף וואס מען האט מיר געענטפערט אז 1 20 קאסט עס.

נאך דעם זעלבען טאג האב איך אין אפטעמשנא-סקלאד ביים ה׳ קוראווער געקייפט די זעלבע פאסטע פאר וואס מ׳האט פון מיר פערלאנגט נאר 90 גראשען. איך לאז אייך איבער ה׳ רעדאקטאר די זאך צו ערלעדיגען אויף א פאכמענישׁ זשורנאליסטישען אופן.

ק. קארנעט.

„סוואי דא סוועגא“ איז טאקי א היילינע פאטריאטישע מצוה און הייסען זיך טייערער בעצאהלען פאר דער בנוה, איז אויך נישט קיין עבירה.

די קרן—היסוד — אקציע אין ראדאם.

שבת צו־נאכט׳ס דעם 17-טען ד. ח. איז אין לאקאל פון סוחרים־פעראיין איינגעארדענט געווארען א טיי—אווענד לכבוד די דעלעגאטען ה״ה: י. ל. שצאראנסקי און ד״ר י. שאלמאן.—

צום אוונד זענען געקומען עטליכע צעהנדליג איינגעלאדענע געסט.

די איינלאדונג האלט דער ה׳ יחיאל פרענקעל, וועלכער ערטיילט דאס ווארט די דעלעגאטען, די ה״ה: שצאראנסקי און ד״ר שאלמאן, האלטען לענגערע רעדעס, בעטאנענדיג די וויכטיגקייט פון מאמענט און די בעדייטונג פון א פערברייטערטע קרן—היסוד אקציע לטובת דעם אויפבוי פון ארץ־ישראל. עס ליגט דעריבער א חוב אויף אלע אנוועזענדע, זיך מתחייב צו זיין, אנטייל צו נעמען אין דער ארבייט פאר׳ן קרן—היסוד.—

אלע אנוועזענדע פערצייכנען זיך מיטצוהעלפען אין דער ארבייט.—

זונטאג דעם 18 ד. ח. האט זיך אנגעהויבען דאס ווערבירען דעקלאראנטען פאר׳ן קרן—היסוד. ס׳האט זיך ארויסגעוויזען, אז ביי א בעהעריגער ארבייט, קאן די אקציע געקרוינט ווערען מיט ערפאלג און, אז די אידישע בעפעלקערונג אין ראדאם, נישט קוקענדיג דערויף, וואס דער קריזיס הערשט נאך, שאצט אב מיט פערשטענדניש די אויפגאבע פון קרן—היסוד.

קעלצער אבטיילונג.

הפקרות.

אין דער געשיכטע פון אונזער מארטיראלאגיע, ליידען און פיין, קענען פיל טרויעריגע פאקטען צוגעשריבען ווערען אינזערע אינערליכע סכסוכים, וועלכע האבען געשפילט א גרויסע ראלע. עס זענען שטענדיג ביי אונז געווען אזוינע בעלי טובה'ניקעס, וועלכע האבען, צוליב אייגענע אמביציעס און מיט א בייזען ווילען פערשאפען אונז פיל איבעריגע יסורים און מיט זייערע מעשים תעתועים געבראכט אויף אונז גענוג שאנדע און חרפה. די כוונות זייערע זענען דורכגעדרונגען געווען גאר צום ברענגען שאדען, צו שטערען דאס, וואס מען וויל אויפבויען און דערשטיקען יעדען געזונטען היש, וואס הייט זיך נאר אין אונזער ארגאניזם געפונען.

עס איז אלעמען בעקאנט, מיט וועלכע שוועריגקייטען עס איז אנגעקומען צו שאפען אין קעלץ א רעטונגס קאמיטעט, וועלכער זאל זיין רעפרעזענטירט פון אלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג און זאל האבען די אויפגאבע צו קומען מיט א ראציאנעלע און קאנסטרוקטיווע הילף דעם פעראָרימטען מיטעלשטאנד, וועלכער בעשטעהט פון סוחרים, האנדווערקער אהן שום בעשעפטיגונג און פרנסה-לאזע יודען. די חבלי לידה פון שאפען דעם צוזאמענשטעל פון קאמיטעט זענען געווען זעהר שווערע און דאך איז געלונגען צו שאפען א פערוואלטונג, אין וועלכע עס געהען אריין 11 סוחרים, 4 האנדווערקער, 3 פון פרייע פראפעסיעס און צוויי רעפרעזענטאנטען פון דער יודישער קהלה: דער פרעזעס פון דער קהלה, ה' ריינמאן און דאקטאר סינקלער.

ביי די וואהלען האבען אלע געשטרעבט, אז דער צוזאמענשטעל פון דער פערוואלטונג זאל ווירקליך רעפרעזענטירען די אלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג און זאל זיין אויסער יעדער פארטיי און קלאסען-פערבאנד. און מע. מוז אנערקענען, אז אין דעם פאל איז דאס געלונגען, ווייל די גייסטיגע און מאראלישע כחות פון די אויסגעוועהלטע האבען אונז פערזיכערט אין א פאזיטיווער און נוצליכער ארבייט פון דער אקציע.

אזא מין אויסגאנג האט אבער נישט געשמעקט אונזערע „בעלי טובה'ניקעס“ וועלכע האבען געזוכט כל-ערליי כשר'ע און נישט כשר'ע מיטלען צו צושטערען דעם גאנצען קאמיטעט און שאפען א מין פלאגיאט, וועלכער זאל בעשטעהן פון זייערע מקורבים. און נישט קוקענדיג אויף דער אחריות (אויב זיי פערמאגען נאך אזעלכעס!) ווי אויך אויף דעם צו שווערען צושטאנד פון די ליידענדע פונ'ם קריזיס, וועלכע ווארטען שוין מיט אונגעדולד אויף דער אקציע, האבען זיי ארויסגעלאזט א פזמון, צי האט די שטאדט גענוג צוטרוי צו דעם ניי-געשאפענעם קאמיטעט? כען האט זיך אפילו נישט אפגעשטעלט אריינפיהרען אין א טעות אייניגע מיטגלידער פון קאמיטעט און ארויסנארען זייערע אונטערשריפטען, אז זיי רעזיגנירען. מיט שקרים און בלאף, האבען זיי געוואלט פערפיהרען א סך פון די, וועלכע ווילען אויפריכטיג ארבייטען לטובת די הונדערטער ליידענדע פון נויט און הונגער-ברודער. עס האט אבער זיי נישט געלונגען, ווייל ביי דער ערשטער זיצונג פון דעם נייעם קאמיטעט האבען א סך צוריקגעצויגען זייערע אונטערשריפטען און האבען ערקלערט זייער גרייטקייט צו ארבייטען אויף ווייטער מיט דעם קאמיטעט.

ווען זיי זענען פערבליבען גאר אין א קליינער מינדערהייט רק ביי 4 פערזאן, און זעהענדיג, אז זיי זענען דיסקרעדיטירט און דורכגעפאלען, לאזט מען זיך אויף א אונערלויבטען, ממש סקאנדאליעזען, מיטעל, און דער פארזיצענדער פון היגען סוחרים-פעראיין לאדעט איין אין זיין נאמען עטליכע צעהנדליג בעלי-בתים, כלומרשט וועגען א וויכטיגען ענין, וואס האט א שייכות צו זייער פעראיין, און דער אמת'ן שמוגעלט מען דורך די פראגע, וועגען דעם צוזאמענשטעל פון דעם רעטונגס—קאמיטעט, מען בעלויכטעט פאלש די גאנצע אקציע און מען וויל צוברעכען, דאס, וואס איז געשאפען געווארען מיט זייער הילף און וועלכעס איז שוין א געשעהענער פאקט.

אזא מין טהאט האט נישט קיין אנדער נאמען נאר הפקרות און די גאנצע יודישע געזעלשאפט וועט מיט פעראכטונג דאס אבווארפען, ווייל מען זעהט אין דעם נאר פאלשע אמביציעס פון דעם פארזיצענדער פון סוחרים—פעראיין און אויסער א בייזען ווילען, וואס האט בדעה צו ברענגען שאדען דער אקציע, איז אין דעם נישטא.

עס איז כדאי צו בעמערקען, אז דער איניציאטאר פון דעם פלאגיאט איז געווען פארזיצענדער פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון רעטונגס—

„די גליקליכסטע זענען די האנדווערקער און ארבייטער“...

(קליינער פעליעטאן.)

פרייט אייך, איהר האנדווערקער און ארבייטער! „כל מה דעביד רחמנא לטב עביד“... אלץ וואס גאט טהוט, איז צום גוטען. קיינעם פון אונז דארפט נישט ליגען אזוי טיעף אין זכרון די 12-טע יאהרצייט פון די טרויריגע וועלט-מלחמה ווי אייך האנדווערקער און ארבייטער, א דאנק וועלכע איהר האט אבגעהאלטען אזא גרויסען נצחון: פון קליינינקע פער'שפל'דיגע מענשעלעך אזוי „עולה לגדולה“ געווארען, בעקומען א דיפלאמאטיש לשון פון: אייגענע פאסטולאטען, לאזונגען, פראגראמען, פראבלעמען, און אנגעהויבען עגבערען די מחות פון די גרעסטע וועלט - דיפלאמאטען, מלכים ישרים א. אז. וו.

מילא, דעם פראגרעס נעמט אייך קיינער חלילה נישט אוועק און קיינער איז אייך נישט מקנא. נאך אזוי פיעל יאהרען פון פערשקלאפונג, איז אייער גליקליכע שעה אויך געקומען, „הכל תלוי במזל“... נאר וועלען מיט איינמאהל איינשלינגען די גאנצע וועלט, ווערען גלייכע מחותנים פון א רעטונגס-קאמיטעט, אדער פון א גמלת—חסדים-קאסע, און וועלען זיצען צוזאמען מיט „אינטעליגענטע סוחרים“... דאס, זעהט איהר, איז שוין א ביסעל צו חוצפה'דיג פון אייער זייט. און ס'איז שוין טאקי קיין וואונדער נישט, וואס אזא דרייסטקייט האט נעבעך ארויסגעברענגט פון געדולד דעם פרעזעס פונ'ם סוחרים-פעראיין, וועלכער האט על רגל אחת, צוליב אזעלכע קליינינקייטען, אדער בעסער געזאגט: צוליב לאקאלען פאטריאטיזם און פערזענליכען כבוד א. אז. וו. געשטעלט אין סכנה די עקזיסטענץ פון דעם הערכט, נאר וואס אונטער זיין פאר-זיך, געשאפענעם רעטונגס—קאמיטעט.

איהר - האט גע'פענה'ט א געוויסער מיטגליד פון סוחרים—פעראיין, לא די, וואס די האנדווערקער האבען מאנאפאליזירט אלע פעלקס בענק, פערכאפט אלע אמעריקאנער געלדער און חפצים, ווילט נאך ווערען גלייכע שותפים מיט די סוחרים און פראפארציאנעל נהנה זיין פון די הלואות פונ'ם רעטונגס-קאמיטעט, גיין! דאס וועט און טאר נישט געשעהען. איהר האנדווערקער און ארבייטער זענט היינט „די גליקליכסטע אויף דער וועלט“. וועמען נאך איז דיינט אזוי וואויל אויף דער וועלט ווי אייך. אבער דער נאבעלער פרעזעס מיט זיינע „יוצר—משרתים“ האבען, ווייזט אויס, געמוזט פערגעסען, אז מיר לעבען היינט אין דעמאקראטישע צייטען, ווען ס'עקזיסטירען שוין נישט מעהר די אלטע פערשימעלטע בעגריפען פון „שיסטער“ אדער „שניידער“, אז דער האנדווערקער און ארבייטער דארפט אויך נעניטען פון די זעלבע „שבעה שני—השובע“ וואס דער סוחר האט גענאסען און דער עיקר, אז די אלע אמעריקאנער געלדער קומען מערסטענטיילס פון אונזערע ברודער - האנדווערקער און ארבייטער.

יא, יא, יעדער האט זיך זיין השגה. נאר אזא השגה פון פראמינענטע סוחרים, וועמענס ארבייטער ס'זענען, צוליב דעם הערשענדען עקאנאמישען נויט אליין בעדראהט מיט אונטערגיין, צו טיטולירען אלס „די גליקליכסטע“ און דעריבער שטעלען אין געפאהר די ארבייט פונ'ם רעטונגס-קאמיטעט, וועלכער זאל זיין דער איינציגער טרייסט פון אונזערע פער'מרה-שחורה'-דיגע, אויסגעדארטע איריין - איז שוין אונפערשטענדליך. ווי זאגט די וועלט: „החלום הולך אחר הפתרון“... דער חלום געהט נאך בעשיידען. אפשר וועלען טאקע אנקומען פאר'ן האנדווערקער און ארבייטער פאר זיינע „שבעה ימי הרעב“ גליקליכערע צייטען. הלואי.

חיים זיעלאני.

קאמיטעט ווען ער זעלבסט האט איינגענומען אלע מיטלען, אז די וואהלען זאלען דאן פארקומען און אלעס אליין דורכגעפירט און אקצעפטירט. דער לעצטער אקט זיינער וועט קיין איינפלוס אויף דער רעטונגס-קאמיטעט נישט האבען, ווייל קיינער וועט אזוינע „מאנעווירען" נישט נעמען ערנסט און וועט נאר אין דעם זעהן א בעשטעטיגונג פון זיינע אלטע מעשים ביים מאגיסטראט און אנדערע אינסטיטוציעס.

קאליף.

די קאנסטאטואירענדע זיצונג פונם פראפעסיאנעלען פעראיין פון האנדעלס-און ביורא אנגעשטעלטע אין קעלץ.

פאריגע וואך איז פארגעקומען די קאנסטיטואירענדע זיצונג פונ'ם פראפעסיאנעלען פעראיין פון האנדעלס-און ביורא אנגעשטעלטע. אלס פארזיצער איז אייסגעוועהלט געווארען ה' צעמבעקאוויטש, וויצע פארזיצער ה' ישעיה גראס, קאסירער ה' א. דייבוג און אלס סעקרעטארען די ה"ה: א. צוקערמאן, ש. בערשטיין און י. סערצארז. די ניי-געוועהלטע פערוואלטונג איז שוין צוגעטרעטען צו דער ארבייט.

קאמוניסטישער פראצעס.

מאנטאג דעם 12-טען ד. מ. איז דאס היגע קרייז-געריכט, אונטער דער פארזיץ פון ריכטער ניעפאקאציצקי, צוגעטרעטען צו בעטראכטען דעם פראצעס פון די בעשולדיגטע און אנטי-מלוכה'שע אגיטאציע, סאנדעל און הלל דרעסלער, שמואל פרידמאן, אברהם בערגער, יצחק אינזעלשטיין, יאן סקאציק, לעאן פאצאנאווסקי און העגריק קושינסקי, אלע פון וולאשצאווע, אויסער די היגע אדוואקאטען ה"ה: האסענביין און פיקאר, איז ספעציעל אהערגעקומען פון ווארשא, פערטיידיגען די בעשולדיגטע אדוו. דאמבראווסקי.

אויפן פארשלאג פון אדוו. האסענביין בעשליסט דאס געריכט דעם בעשולדיגטען סקיצפעק — וועלכער איז בעפרייט געווארען פון מיליטער דינסט אלס גייסטיג-קראנקער — איבערצוגעבען אין אנ'אנשטאלט פאר גייסטיג-קראנקע כדי איהם אונטערצוזוכען און דעם פראצעס אפצולעגען.

אויפן פארשלאג פון אדוו. דאמבראווסקי בעשטימט אויך דאס געריכט א קויציע פון 400 זל. פאר יעדען בעזונדער, וואס וועט געבען די מעגליכקייט צו געפונען זיך אויף דער פריי ביז צום פראצעס.

אבגענארט דעם כענטשינער מאגיסטראט (קעלצער קרייז)

פאריגע וואך האט זיך פארגעשטעלט פאר'ן כענטשינער שטאדט פרעזידענט, א יונגערמאן פון ענליכע צוואנציג יאהר, אלס פארשטעהער פון ווארשאווער פוילישען סקויטען פעראיין, וועלכער איז געקומען מיט א גרעסערע צאהל פויליש סקויטען אויף א מורגנע אויף עטליכע טעג, און לעגיטימירענדיג זיך מיט זיין שייפסליכע בעפאלמעכטיגונג פון ווארשא, האט ער געבעטען דעם פרעזידענט, ער זאל איהם ארויסגעבען קוויטונגען צו די ארטיגע בעפעלקערונג אויף פארשידענע שפייז-פראדוקטען א. אז. וו.

דער גאסטפריינדליכער פרעזידענט האט נישט לאנג געטראכט און איהם איא איין קוויטונג געגעבען צו עטליכע ארטיגע יודען, צו וועלכע דער הייסער פוילישער פאטריאט האט נישט געוואלט גיין, ווייל מיט קיין „זשידעס" — האט דער פארשטעהער גע'טענה'ט — וויל ער נישט האבען צו טהון. דער פרעזידענט האט דאן זיין בקשה ערפילט און איהם געגעבען א קוויט אויף פראדוקטען צו א געוויסען פוילישען גוט-בעזיצער נעבען כענטשין, וועלכער האט די פראדוקטען טאקי געגעבען. דער „פאטריאט", אבער, וועלכער האט געוואלט אין אוועגר צוריק-קומען קיין כענטשין, האט וויזוט אויס געגוי געוואוסט דעם רייזע-פלאן און אנשטאט צום פרעזידענט, איז ער אוועק אויף דער סטאציע.

רעזאלוטענדיג שפעט ביינאכט, אז דער ליבער גאסט איז נאך אלץ נישטא, איז רעט שטארק געווארען אויפגעפאלענד דעם פרעזידענט, וועלכער האט איהם געשיקט זוכען צו דער באהן-סטאציע און איהם טאקי דארט געטראפען. ס'האט זיך אנגעהויבען א חקירה ודרישה, וואס האט מגלה געווען דעם גאנצען סוד: אז מ'האט דא געהאט צו טהון מיט א קלוגען אפעריסט. ס'האט זיך אויסגעוויזען, אז זיין בעפאלמעכטיגונג און אלע זיינע דאקומענטען זענען נעפעלשט און דעם סוף איינגעזעצט אין „ישיבה" אריין. פיהרענדיג איהם איבער די גאס, איז ער שוין געווען אויס פויליעער פאטריאט און הויך געשריגען אויף יודיש: איידען, בני-רחמנים, ראטעוועט מיך, איך הייס יהושע שווימער, א יהודי פון זשארעק, פייוויש פרימער'ס זוהן.

פארלויפיג זיצט ער ארעסטירט און וואס דער סוף וועט זיין, איז נאך נישט בעקאנט.

איידעם געוואלט עקסמיסירען זיין 80 יעהריגע שוויגער.

פאריגען שבת, איז אין קעלצער פרידענס-געריכט פארגעקומען אנ'איינטערעסאנטער פראצעס.

דער איינוואוינער מ. וואסערמאן, (אלטע ווארשעווער גאס) האט געוואלט עקסמיסירען זיין 80 יעהריגע שוויגער וועלכע וואוינט שוין אין זיין הויז א היבש ביסעל יאהרען.

דאס געריכט האט זעלבסטפערשטענדליך קיין עקסמיסיע נישט ארויסגעגעבען און דער „טייערער" איידעם זוכט ווייטער מיטלען ווי אזוי צו פטר'ן די שוויגער.

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון דעם רעטונג'ס-קאמיטעט אין קעלץ.

לויט דער איניציאטיוו פון דער ארגאניזאציאנס-קאמיסיע צו שאפען אין קעלץ א רעטונג'ס—קאמיטעט, איז איף מיטוואך דעם 7 ליפיעץ צוזאמענגערופען געווארען אין לאקאל פון כוח-ים-פעראיין א אלגעמיינע פערזאמלונג, אויף וועלכע עס זענען איינגעלאדען געווארען העכער 250 פערזאן און אויך פערבעטען געווארען פון אלע היגע פראפעסיאנעלע פעראיינען צו איינגעפ דעלעגאטען. אויך האט מען פון די היגע קאאפעראטיווע באנק אינסטיטוציעס דעלעגירט איינינע פערוואלטונג'ס-מיטגלידער, וועלכע האבען אויך גענומען א אנטייל אין דער צוגרייטונג'ס ארבייט פון דעם רעטונג'ס-קאמיטעט.

די פערזאמלונג האט געעפענט דער פרעזעס פון דער יודישער קהלה און גלייכצייטיג דער הויפט-איניציאטאר פון דעם ניי געגרינדעטען רעטונג'ס-קאמיטעט דער ה' י. מ. רייזמאן, און נאכדעם ווי ער האט ערקלערט די סיבות, וועלכע האבען איהם בעוואויגען צו שאפען אזא נויטיגע אינסטיטוציע אין קעלץ ווי אויך די עלגעמיינע לאגע פון דעם קעלצער יודענטום, וועלכע וואקס אלץ מיט אונגעדולד, אז דער אזוי געוואונשענער רעטונג'ס קאמיטעט זאל פערווירקליכט ווערען אין לעבען, לעגט ער פאר צו אויסוועהלען א פארזיצענדער פון דער אלגעמיינע פערזאמלונג און צוטרעטען צו דרינגענדער אקציע, וועלכע קען אויף ווייטער שוין נישט אפגעלעגט ווערען. ער דערמאנט אויך אז אזעלכע הילפס-אינסטיטוציעס האבען זיך שוין אין קעלץ געהאלטען ביים שאפען, ווי צ. ב. די גמילת חסדים קאסע, נאר צוליב דעם, וואס די צאהל פעראינטערעסירטע מיט דער אקציע איז געווען א קליינע און האט אויך רעפרעזענטירט נאר א קליינע גרופע פערזאנען, איז דאס נישט געלונגען און האט נישט געקענט ברענגען קיין ממשות'דיגער הילף. יעצט אבער ווען עס זענען זיך צונויפגעקומען פארשטעהער פון אלע שיכטען פון דער קעלצער יודישער בעפעלקערונג און דער אינטערעס ביים עולם איז פיל גרעסער, האפט ער אז דער רעטונג'ס-קאמיטעט קען פערווירקליכט ווערען און זיין טעטיגקייט זאל געקרוינט זיין מיט גרויס ערפאלג.

אלס פארזיצענדער ווערט אויפגעוועהלט דער ה' הערמאן לעווי, וועלכער בעדאנקט אלעם פאר דעם צוטרוי און לייענט דורך דעם טאג ארדנונג, וועלכע די ארגאניזאציאנס-קאמיסיע האט פארגעשטעלט פאר דער אלגעמיינער פערזאמלונג. די פערזאמעלטע זענען מסכים מיט דעם טאג-ארדנונג און דאס ווארט בעקומט דער ה' י. מ. רייזמאן, וועלכער האלט א רייכען און אינהאלטס-פולען רעפעראט וועגען דעם עקאנאמישען מצב פון קעלצער יודענטום, שטיצענדיג זיך אויף סטאטיסטישע ציפערען, ווי אויך שטיצענדיג נאהענט בעקאנט מיט דער אלגעמיינער לאגע, וועלכע האט רעקלאמירט אין פעראייניגט דעם גאנצען יודישען מיטעלשטאנד. זעהט דער רעפערענט נישט קיין אנדערען אויסוועג ואר צו שאפען אזא הילפס-אינסטיטוציע, וועלכע זאל קומען נישט מיט קיין נדבה, נאר מיט אהנפראצענטיגע הלואה אויף א לאנגען טערמין און דערמיט געבען דעם געפאלענעם סוחר די מעגליכקייט צו שאפען זיך א אומזאץ-קאפיטאל און דעם האנדווערקער צו אויפשטעלען זיין רואינירטען ווארשטאט.

אזא מין פלאן איז ראציאנעל און איז געוואונשען, ווייל דאס ערנידעריגט נישט דעם מקבל, נאר גיט איהם די מעגליכקייט צוריק צו שטעלען זיך אויף די פיס און נישט פאלען צו דער לעצטער מדרגה, צו וואס'א מענש קען דערפיהרט ווערען. אגב ערקלערט ער, אז א מיטגליד פון ד. ד. ק. איז ספעציעל געווען אין קעלץ און האט בעריהרט די פראגע, זייענדיג פערוואונדערט, פארוואס אזא אינסטיטוציע איז ביז יעצט אויפ'ן קעלצער בארען נישט בעשאפען געווארען.

צוזאגענדיג א ויכערע שטיצע מצד די אמעריקאנער געלדער, דער קאמי־טעט, וועלכער וועט רעפרעזענטירען אלע שיכטען פון דער יודישער בע־פעלקערונג און וועט ארויפוייזען א אינטענסיווע טעטיגקייט.

ער שלאגט פאר צו גרינדען דעם רעטונג'ס—קאמיטעט, אין וועלכען עס זאלען נעמען א אנטייל די אלע אנוועזענדע און באלד אויפ'ן ארט צו שאַפען די נויטיגע סומען מיט וועלכער מען זאל שוין קענען צוטרעטען צו דער הילפ'ס-אקציע.

נאכ'ן רעפעראט נעמען דאס ווארט כמעט אלע אנוועזענדע, וועלכע זאגען זיך ארויס אין דעם זין און לע־גען פאר צו וועהלען א קאמיטעט, וועלכער זאל בעשטעהן פון 20 פער־זאן.

נאכ'ן רעפעראט איז פארגעקומען א דיסקוסיע, אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט אלע אנוועזענדע, וועל־כע האבען זיך ארויסגעזאגט פאר דער דר־נגלעכקייט פון דער אינסטיטוציע און בעשלאסען צו וועהלען א קאמי־טעט, וועלכער זאלען בעשטעהן פון 20 פערזאן.

צווישען אנדערע איז אנגענומען גע־ווארען: 1) צו בעשטייערען יעדען יו־דישען איינוואוינער מיט 10 גראשען א וואך פון יעדען צומער. 2) צו נע־מען פון יעדען פערמעגליכען אין פארם פון א הלואה א געוויסע סומע צו שאפען דעם נויטיגען קאפיטאל.

דער פארזיצענדער ווענדעט זיך צו די פערזאמעלטע, אז מען זאל נישט קוקען אויף דער שפעטער שעה און צוטרעטען אויסצוועהלען דעם קאמי־טעט.

פון די צוויי אריינגעטראגענע ליס־טעס זענען אויסגעוועהלט געווארען מיט א גרויסער מעהרהייט די פאל־גענדע פערזאנען: י. מ. רייזמאן, ד"ר לעווינזאן, ד"ר פלעשלער, א. סער־ווענטניק, ה' לעווי, ז. הערמאן, א. ב. אייזענבערג, א. מאנעס, י. בער, י. שטיינמאן, ה. גרינפלאס, מ. שפיגעל־גלאס, ה. ראזענקראנץ, מ. ד. אייזענ־בערג, ק. פישמאן, מ. זייפמאן, א ראזענבלום, י. קליינמאן, י. פינקלער און מ. וואלדבערג.

דער פארזיצענדער דאנק די פערזא־מעלטע, צוזאגענדיג זיין ענערגישע מיטארבייט, ווינשט ערפאלג דעם ניי געשאפענעם קאמיטעט און שליסט די פערזאמלונג.

א בריעף אין רעדאקציע.

זעהר חשוב'ער ה' רעדאקטאר!

אין צוזאמענהאנג מיט דער דיסקוס־יע, וואס האט זיך אנטוויקעלט אויף די שפאלטען פון אייער ווערטער צייטונג (№ 26—27) וועלכער האט אויך אנגערירט די געזעלשאפט „לינת-הצדק"— ערלויבט אונז ה' רעדאקטאר צו גע־בען דער ברייטער געזעלשאפט כער מיינונג אין קעלץ די מעגליכקייט צו בעקאנען זיך מיט די בערירטע פראגען פונם שטאנדפונקט פון אונזער גע־זעלשאפטליכער פילאנטראפיע און ריי־נעם אמת.

די דאקטוירים: זילבערשלאג און שאטץ בעהויפטען, אז דער היגער דאקטוירים פעריבאנד האט אויסגערופען א חבר'ישען און פראפעסיאנעלען בויקאט אויף אלע דאקטוירים, וואס נעמען אנטייל אין אמבולאטאריום פון דער געזעלשאפט „לינת-הצדק" דאס איז נישט אמת. דעם בעשלוס וועגען בויקאט האט אנגענומען נישט דער דאקטוירים פעראיין אלס א וועלכער, נאר די דאקטוירים צווישען זיך אליין. אויפן פריוואטען שטייגער.

אין נאמען פון דער געזעלשאפט „לינת-הצדק" אין קעלץ

פארזיצענדער (—) ד"ר פעלץ

קעלץ דעם 25/7 6

בעמערקונג פון רעדאקציע.

בעקענענדיג זיך מיט'ן אינהאלט פון דער צווייטע העלפט בריעף, זע־הען מיר בולט ארויס, אז דער גאנצער סכסוך שטייט אויף אנ'ענגען פערזענ־ליכען בארען און שטיצט זיך בעיק־ר אויף טענדעציעזע אמביציעס, וועלכע זענען אויסען צו פערשאפען בייז בלוט און פערשארפען די געגענזייטיגע בע־ציהונגען צווישען יחידים און אנפר־קענענדיג, אז דאס האמעוועט דעם גאנצען געזעלשאפטליכען וואוקס פון אידישען לעבען, און די צייטונג, אלס אלס אנ'ארגאן, וועמענס אויפגאבען ס'זענען הויפטזעכליך צו מאדיפיצירען דאס געזעלשאפטליכע לעבען אין די ראהמען פון עטיק. שלום און הארמא־ניע, האט די רעדאקציע, נעמענדיג דאס אלץ אין אכט, בעשלאסען אריבער צו גיין איבער דעם צו-דראסטישען ענין צו דעם טאג - ארדנונג, גלויבענדיג, אז אזוי נאך וועט די פראגע ממילא פון זיך אליין אייגעשטעפט ווערען און וועט סוף כל סוף אין כבוד און אינטערעס פון ביידע צדדים אליין ליקווידירט ווערען.

מיר פון אונזער זייט וועלען זיך צו דעם ענין שוין מעהר נישט אומ־קעהרען.

אין נאמען

פון „ראדאמער-קעלצער לעבען"

רעדאקטאר (—) מאיר הערץ.

פון קעלצער „טשארי".

אין קינא „טשארי", וואס איז ערשט נישט לאנג ערעפענט געווארען, ווערען לעצטענס געגעבען די שענסטע ביל־דער פון סעזאהן.

ס'איז אויך כדאי צו בעמערקען, אז דער דירעקטאר פון „טשארי", ה' ביעלסקי. איז זעהר א גאסטפריינדלי־כער מענש, און די בעזוכענדע קלי־ענטעלע ווערט דורך איהם בעהאנדעלט זעהר טימפאטיש און זארגפעלטיג.

פערזענליכעס.

די היגע איינוואוינערין פר"ל פראַ־ניע אייזענבערג האט בעקומען אויף דעם ווילנער אוניווערזיטעט דעם טי־טול דאקטאר-מעדעצין.

א בעראטונג פון די נאציאנאלע פראקציע אין דער קהלה.

פאריגען שבת, איז אין לאקאל פון דער קהלה פארגעקומען א בעראטונג פון דער נאציאנאלער פראקציע אין דער קהלה, ווי: ציונים, מזרחים, האנד־ווערקער און פערבטטענע פערזאנען פון די אויבענדערמאנטע ארגאניזאצ־יעס. אויפ'ן טאג—ארדנונג זענען גע־שטאנען פערשידענע וויכטיגע קהלה־פראגען. מכח די וויטערדיגע ארבייט אין דער קהלה. צווישען אנדערען איז אויך געוועהלט געווארען א פאלי־טישע קאמיסיע פון 7 פערזאן, וועל־כע זאל זיך פערנעמען מיט אלע נא־ציאנאל-פאליטישע פראגען אין אונזער שטאדט. די טעג זאל אויך שוין ענט־גילטיג ערלעדיגט ווערען דער ענין פון מאנדאט אין דער קהלה-פערוואל־טונג אויפ'ן ארט פון ה' איני. זיעלינ־סקי, וועלכער איזט היינט אין ארץ-ישראל.

אנ'ענטפער דעם קעלצער סוחרים-פעראיין.

מיט אייער נאטיץ וועגען דעם רע־טונג'ס-קאמיטעט דארפט איהר זיך פריי־הער ווענדען צום קעלצער קאלפ־גיום און וועמענס קאמפעטענץ ס'ליגט דער צוזאמענשטעל פון קעלצער אב־טיילונג.

רעדאקציע-קאלעגיום אין ראדאם.

SKŁADY TOWAROWE

A. Zagajski i S-wie

w KIELCACH, ul. Karczowska 9, telefon № 5.

magazynują:

w swoich nowowybudowanych magazynach wszelkie towary na dogodnych warunkach.

„DYNAMO"

Kielce, ul. Sienkiewicza 61.

Instalacje Elektryczne

siły i światła, z przyłączeniem do sieci Elektrowni Kieleckiej, także

INSTALACJE fabryk, tartaków, młynów etc.

Przewijanie Motorów i Dynamo-Maszyn:

sprzedaż żarówek i innych materjałów elektrotechnicznych.

Po cenach konkurencyjnych.

ה. גרינשטיין, פעלטשער, טעל. 303 פרישע פאקען.

Redaktor i Wydawca Ch. M. Herc

Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20.